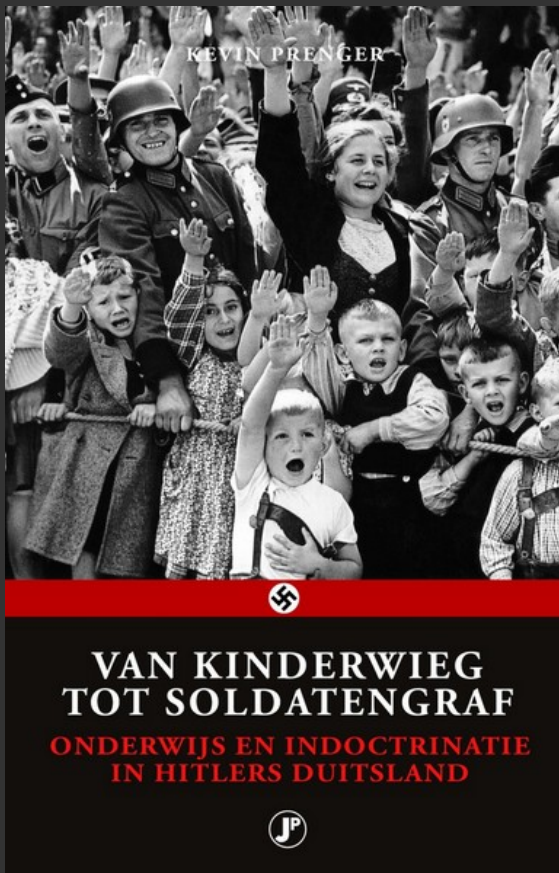

'Ik heb deze generatie opgevoed om in Hitler te geloven en loyaal aan hem te zijn.'

Deze opmerking van de leider van de Hitlerjugend Baldur von Schirach vat de opvoeding door Hitlers staatsorganisaties van de jeugd goed samen. In het boek *Van kindervieg tot soldatengraf* voert schrijver Kevin Prenger zijn lezers langs onder andere de Hitlerjugend, het onderwijssysteem, nazi-speelgoed, propagandafilms en Germaanse verantwoord geachte kinderlectuur.

De inspiratiebron van Prengers boek vormt het boek *Education for Death* van Gregor Ziemer. Hij was in de jaren dertig hoofd van de Amerikaanse school in Berlijn en bewoog zich daarnaast als journalist door Duitsland en door de Duitsers in de jaren dertig bezette gebieden als Sudetenland en Oostenrijk. Ziemer keerde in 1939 terug naar de Verenigde Staten en publiceerde zijn boek over de indoctrinatie van de Duitse jeugd al in 1941. Tijdens de oorlog bereikten zijn ervaringen ook in de vorm van een teken- en speelfilm een groot

publiek. Helaas zijn het boek en films na de oorlog niet in Nederland uitgebracht. Prenger neemt de Ziemers tekst niet kritiekloos over want brengt bij diverse anekdotes historische correcties aan.

Minstens zo interessant zijn de verhalen van de andere hoofdrolspelers in Prengers boek. Door te putten uit dagboeken van leden van de Hitlerjugend en Bund Deutsche Mädeln geeft hij een goed beeld hoe de indoctrinatie zijn werk deed. De lezer maakt kennis met Franz Albrecht Schall. Als enthousiast lid van de Hitlerjugend hield hij een dagboek bij in de periode voor en na Hitlers machtsovername (1928-1935). Van later datum is het dagboek van Günther Roos. Hij schreef vanaf 1939 als lid van het Jungvolk. En voor het geven van een indruk over het meisjesleven onder Hitler gebruikte Prenger het dagboek van Wolfhilde von Köning. Wat opvalt is dat al deze jongeren tot het einde trouw bleven aan hun leider. Enerzijds hadden zij moeite het nationaalsocialisme af te zweren, maar anderzijds voegden zij zich in de nieuwe politieke en maatschappelijke realiteit. Naast deze dagboeken kleurt de schrijver zijn boek met de verhalen van onderwijzers om het nazi-schoolsysteem te schetsen. Zo ontstaat een goed beeld van de manier waarop de nazi's de opleidingen zo inrichtten, dat ze de intellectuele vorming deels afbraken en deze vervingen door lichamelijke training en nationaalsocialistische karaktervorming. De opvoeding stond in het teken van een militaire loopbaan voor jongens en het moederschap voor meisjes. Zelfstandig en kritisch nadenken was niet gewenst.

Wel stond daarbij centraal wat achteloos in de bezettingsjaren ook in een folder van de naziorganisatie De Nederlandsche Volksdienst stond: *‘Natuurlijk is het noodig , dat de lichamelijk en geestelijk zwakken worden verzorgd, maar meer nog is het noodig, dat de lichamelijk en geestelijk gezonden onze volle aandacht hebben.’* Het bleef niet bij gedweep met de superioriteit van het eigen Germaansche ras en het absurde antisemitisme. Zelfs de eigen ‘superieure’ Duitse bevolking was niet veilig voor de terreur die voortkwam uit het streven naar de gezonde en raszuivere ‘nieuwe mens’. Zwakkeren waren ondergeschikt aan de sterken. In Duitsland was er een actief euthanasieprogramma voor kinderen met lichamelijke en geestelijke problemen. Ook werden ‘minderwaardigen’ gedwongen gesteriliseerd. Prenger gaat hieraan niet voorbij in zijn tekst.

Net toen ik mij tijdens het lezen afvroeg of er geen jongeren waren die zich verzetten tegen het strakke nazikeurslijf begon een hoofdstuk over verzet. De weerstand was numeriek marginaal, maar het was er wel en het hield de Sicherheitsdienst van Himmler behoorlijk bezig. Niet alleen verzetten jongeren zich in politiek georganiseerd verband, zoals de communisten en sociaaldemocraten, maar ze lieten ook van zich horen op cultureel vlak. Groepen jongeren dansten op jazzmuziek en kleden zich volgens de Britse en Amerikaanse mode. De nazi’s traden hard op tegen deze in hun ogen ‘gedegenereerde Swingjugend’.

Bij het lezen van Prengers boek kwam bij mij de vraag naar boven waarom er eigenlijk geen goed boek bestaat over de Nederlandsche Jeugdstorm. Het is toch merkwaardig dat daarover nog amper iets is geschreven. Behalve de publicaties van de organisatie en het archief bij het NIOD moeten er toch ook dagboeken van ‘Mussertkinderen’ zijn? Ook andere pogingen om de Nederlandse jeugd te nazificeren zijn voor zover mij bekend niet samenhangend beschreven. De publicaties over het NSB-Opvoedersgilde en het onderwijsverzet zijn informatief, maar ik vermoed dat er nog veel verborgen verhalen zijn.

Het Opvoedersgilde kopieerde Duitse systeem. In een brochure over het middelbaar onderwijs schreef ze bijvoorbeeld dat het *‘intellectualisme’* moest worden teruggedrongen. Ook zou een einde worden gemaakt aan de *‘anarchie op het gebied van leerboeken schrijven’*. Heemkunde, waaronder rassenleer, moest een prominente plaats krijgen. In dat beeld past ook het typisch Nederlandse nationaalsocialistisch schoolboekje dat in 1943 verscheen. Meester Scholten van de openbare uloschool in Terborg was de schrijver van *‘Sibbe en Stamboom. Leerboek der sibbekunde voor de Hoogste Klassen der lagere school’*. De schrijver behandelde in zijn lesboek over stamboomkunde uiteraard de Germaansche afkomst van de Nederlandse leerlingen. Maar daar bleef het niet bij. Het zou geen pedagogisch verantwoord nazi-geschrift zijn als de leerlingen niet werden aangespoord hard te werken. Scholten leerde de leerlingen: *‘Hoofdzaak is dat we allen flinke werkers worden en niet met de luiaards en parasieten in koor meezingen:*

*Wij zaaien niet, wij maaien niet
Wij teren op den boer,
Als ’t koren in zijn aren schiet,
Verschaft al ’t land ons voer.’*

De door de nazi's verafschuwde lamlendigheid is zeker niet van toepassing op Kevin Prenger. Van Kinderwieg tot soldatengraf is zijn negende boek en zoals hij zelf schrijft: '*... en als het aan mij ligt niet het laatste. Er zijn nog genoeg verhalen te vertellen.*' Als zijn volgende boeken net zo interessant zijn als deze publicatie kunnen wij daar reikhalzend naar uitkijken.

[Terug naar artikelenoverzicht](#)

Kevin Prenger, Van kindewieg tot soldatengraf. Onderwijs en indoctrinatie in Hitlers Duitsland, 288 pag. isbn: 9789089757067